

REFERENCE: Atalay, M. C. (2025, 11 Aralık). Preservation or transformation? Analysis of artistic productions with textless conditioning in generative artificial intelligence [Koruma mı yoksa dönüşüm mü? Üretken yapay zekada metinsiz şartlandırma ile sanatsal üretimlerin analizi]. A. D. Azaz (Ed.), 8. Uluslararası Selçuk Bilimsel Araştırmalar Kongresi tam metin kitabı içinde (ss. 697-711). ISARC Yayınları. ISBN: 978-625-378-446-1.

KORUMA MI DÖNÜŞÜM MÜ? ÜRETKEN YAPAY ZEKÂDA METİNSİZ KOŞULLAMA İLE SANATSAL ÜRETİMLERİN ANALİZİ

Prof. Dr. Mustafa Cevat ATALAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi

<https://orcid.org/0000-0002-7498-4722>

Özet

Bu çalışmada çizim ve renkli çalışmalar, metinsiz görsel-kışullama altında Adobe Firefly modellerine entegre edilmiş AI uygulamalar Ait görsel çıktılarının üzerinden incelenmiştir. Amaç, stil ve kompozisyon aktarımının çıktıya etkisini, aynı sanatçının üretimleri üzerinden sistem atik ve tekrarlanabilir biçimde ortaya koymaktır.

Girdi kümesi iki gruptan oluşmaktadır; kurşun kalem/mürekkep çizimler ile renkli ve dokulu resim çalışmaları, Firefly arayüzünde stil örnek sanatçı görseli ve kompozisyon referansı ayarları “maksimum kuvvet” düzeyinde kullanılmış, metin istemi yalnızca “.” ile sınırlandırılmıştır. Modeller arasında Image 3, Image 4 ve Image 4 Ultra karşılaştırılmış; Flux 1. 1 Ultra ise yalnızca kontrol amacıyla değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Her girdi için 3–5 varyasyon üretilmiştir.

Bulgulara göre Image 4 Ultra, Image 4 çizgi, tonu bir kabuk gibi görsellere eklemiştir. fakat insan görseli çıktılarına taşımıştır. Image 3, kompozisyonu basitleştirme eğilimi göstermesine rağmen esere görece daha yüksek sadakat göstermektedir. Flux 1. 1 Ultra ise görünürlüğü yüksek görselleri üretmiş ve Stil girdisini çıktılara dahil etmemiştir.

Sonuç olarak, “Image 3” sanatçı üslubunu korumada asistan olarak daha yararlı sayılabilir. Image 4 Ultra, Image 4 insan figürü çıktılarına yönelmiş stil komutunu yalnızca kabuk olarak kullanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yapay zeka ve sanat, Adobe Firefly Image 3/4/4 Ultra, Stil aktarımı, Üretici yapay zekâ modelleri, Metinsiz görsel-kışullama

PRESERVATION OR TRANSFORMATION? ANALYSIS OF ARTISTIC PRODUCTIONS WITH TEXTLESS CONDITIONING IN GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Abstract

In this study, drawing and color artworks were examined using visual outputs from AI applications integrated into Adobe Firefly models under textless image conditioning. The aim was to demonstrate the impact of style and composition transfer on the output across the same artist's productions in a system-agile and repeatable manner.

The input set consisted of two groups: pencil/ink drawings and color and textured artworks. In the Firefly interface, the style sample artist image and composition reference settings were set to "maximum strength," and the text prompt was limited to "." Image 3, Image 4, and Image 4 Ultra were compared among the models; Flux 1.1 Ultra was included in the evaluation for control purposes only. Three to five variations were generated for each input.

According to the findings, Image 4 Ultra added line and tone to the images, like a shell, but carried them over to the human-like output. Image 3, despite tending to simplify the composition, exhibited relatively higher fidelity to the artwork. Flux 1.1 Ultra, on the other hand, produced highly visible images and did not include the Style input in the output. Consequently, "Image 3" can be considered more useful as an assistant in maintaining the artist's style. Image 4 Ultra uses the Style command, intended for Image 4 human figure outputs, only as a shell.

Keywords: Artificial intelligence and art, Adobe Firefly Image 3/4/4 Ultra, Style transfer, Generative AI models, Textless visual conditioning

Giriş

1. Sanatsal İfade "Metinsiz" Paradigma

Günümüzde yapay zekanın (AI), görsel sanatlar alanında bir paradigma değişimini zorladığı görülmektedir. Buna göre, geleneksel üslupta çalışan ve bunla hayatını sürdüren ressamalarda AI görsel üretimlerinin zihinsel tartışmasını yapmaktadır. Görsel üretimler, AI estetiğinin olup olmadığı tartışmalarını alevlendirirken, artık bir estetik durumun olduğu açıktır. Ancak durumun ontolojik değerlendirmesi tartışılmakta ve tartışılmaya devam edecektir. AI üretimleri sanatçı niyetinden yoksundur. Ve algoritma üzerinden önceki verile bağlı olarak çalışmaktadır. Bu algoritmalar çeşitli araçlar yardımı ile emirler-komutlar- yardımı ile algoritmasının da teknik özelliğe uygun olarak görselleri oluşturmaktadır. Yalnız text to image difüzyon modellerin yükselişi, istem in niteliğini ve detaylarını insan tarafından ve belki de belli oranlarda, istem eğitimleri sağlanarak bu süreçte AI dil modellerinde kullanılabilir.

Bu çalışma kapsamında estetik bir analiz yapılarak, bu uygulamaların “metinsiz koşullanma” sürecine odaklanılmıştır. Metinsiz koşullanma AI uygulamaları derinden incelememiz gerekene bir paradigmadır. Çünkü, AI uygulamalar belli-detaylı düşülmüş istemleri gerçekleştirmek için tasarlanmıştır. Ancak, AI görsel üretim mekanizmalarında, dilsel komutların olmaması ve yüklenen imajlar için AI tepkisinin ölçülmesi kritik bir öneme sahiptir. Çalışma kapsamında ele alınan programlar sürekli gelişmekte ve sürümleri güncellenmekte ya da AI uygulamalarının bir set halinde verildiği bir kümeye dönüşmektedir. Bu çalışma kapsamında incelenen Adobe firefly uygulaması dahi araştırma sürecinde yeni modelini kullanıcılarının emrine sunmuştur. Bu da AI uygulamaların gelişiminin çok hızlı olduğunu ve dahası, tarihe not düşmek adına araştırmaların, güncelliğini hem yitirme tehlikesi göstermesi ama gelişimi ve değişimi kayıtlı hale getirmesi bakımından değerlendirilmelidir.

Metinsiz koşullanma paradigması oldukça enteresan bir araştırma konusu ve AI uygulamaya anlamlı bir metin yerine sadece “stil önerisinde” bulunan bir görsel yüklenmiştir. Örneklem olarak kullanılan çalışmalar, soyutlanmış çalışmalar, desenler, renkli akrilik çalışmalar belirlenmiştir. Çalışmalar ritimsel, akış halindedir ve çeşitli katmanları gösteren bir arkeolojiye sahiptir. Çalışmalar hem doğu hem de bastı sanatını sentezleyen bir ifadeye sahiptir. Seçilen örneklerle göre, jest ve güçlü renklerle oluşturulan rastlantı ve frotaj tekniklerinin yanında dışavurumcu, biyomorfik desenlerin olduğu bir biçimlendirme tavrında söz konusudur. Çalışmalarda sıcak ve soğuk renk paletleri rastlantı karar matrislerine rağmen dengeli kullanılmaya çalışılmıştır. Çalışmalar akışkan ve dinamik iken dinginlik ve enerji arasında gerilimler var ve biçimler aksiyonlar halindedir.

Yazara ait çalışmaların en belirgin özelliği, asimetridir. Biçimlerde bozma, stilize etme veya otomatizm arasında psişik bir dizge oluşturma bulunmaktadır. Bu kapsamda; incelenen Simetrik ve idealize edilmiş veri setleriyle eğitilen yapay zeka; asimetrik sanatsal formları birer 'hata' olarak algılayıp standartlaştırmakta, bu durum çıktılarının estetik derinliğini yitirerek yüzeysel bir 'poster estetiğine' indirgenmesine neden olmaktadır.

2. Uygulama

Bu özgün üretimler, veri olarak kullanılması en çok araştırılan konu olan” dil” bağlamını devre dışı bırakarak AI çıktılarının yapılarının değerlendirilmesi orijinal çalışmaların niyetini koruyup korumadığı veya hangi oranda değiştirdiği ve metinsiz bir çıktı istem inde aracın “halüsinasyon” oranını belirlemeye giriş yapma niyetindedir.

Bu çalışma kapsamında kullanılan modeller görsel bir çapa olarak çalışmaları kullanmış görünmektedirler. Çıktıların niteliksel analizi; metin komutu kullanılmaksızın gerçekleştirilen 'görselden görsele' (image-to-image) üretim süreçlerinde, sanatçı üslubunun ve estetik karakteristiğinin belirli örneklemelerde yapısal bir sadakatle korunduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın anlaşılması için kritik bir eşiktir. Sanatçıya ait duygusal biçim tepkilerinin

korunması ile, yazara ait çalışılmaların daha iyi aktarımı sağlanmış olabilir mi? Metin tabanlı istemlerin kullanımı, görsel çıktılarının belirliliğini ve teknik niteliğini artırırken sanatçının özgün üslubunda deformasyona neden olmaktadır; buna karşın metinsiz koşullama, içerik değişse dahi üslubun yapısal karakterini koruyarak yeni çıktıya daha başarılı bir şekilde adapte etmektedir.

3. Adobe Firefly

Uygulama, Adobe Firefly sanatçılara bir çok farklı detay ve istem önerisi ile sanatçıya bir cerrah seti sunmaktadır. Önce çıkan bu özellik sayesinde ve image to image seçeneğinin daha esnek ve detaylı yapısı sanatçılar için kendi çalışmalarını organize etmede bir set oluşturmaktadır. Bu bakımdan diğer AI uygulamalarına kıyasla bu ince detaylılığı “incelemeye elverişlidir.”; Sanatçıya Ait görüntünün ana hatlarını ve stilini analiz eden bu yapı sayesinde, AI yapıların genelde yaptığı algoritmik, belirli temsilleri tekrar etme yerine, stil gücü butonun ayarlanması sayesinde sanatçıya ait hata, stil veya üslubunu korunmasını sağlayana “bir komut olarak” algılayabilmektedir. Bundan dolayı yüklenen çalışmanın otoritesini devam ettiren bir referans örneği olarak dikkat çekmektedir. Örneğin çalışmalardaki göz referansının sanatçı tarafından bozulması, stilize edilmesi düzeltilmek yerine korunma algoritmasında bulunabilir. Bu bağlamda yazara ait kontur stili, renklerde zıtlık ve yüksek karşılık rahatlıkla çıktılara “konu değişse “dahi yansıtılabilir.

4. Stil Referansı: Sanatçının Üslubunu Korumasına Dair

Salt yapay zeka (AI) çıktıları doğrudan 'sanat yapıtı' olarak nitelendiren yaklaşımlar, sanatsal niyetin” neliği” ve eserin ontolojik aidiyeti bağlamında temel bir sorunsal teşkil etmektedir.

Jiang ve ark. (2023, s.365) temel argüman olarak; “yapay zeka sistemlerini”sanatçı” gibi konumlandıran insan biçimci (antropomorfik) yaklaşımın, hem etik sorumluluğu bulanıklaştırdığı hem de sanatın ontolojik özüne aykırı olduğu gerçeğidir.” Demektedirler.

Zira bu üretim sürecindeki asıl kurucu fail tekil bir özne değil; en başta mühendisler, fotoğrafları hazırlayan anonim bütün kümeler, bu fotoğrafları WEB’e çeşitli uygulamalar aracı ile yükleyenler, web alanda bulunan en yoğunluklu görsel sanat yapıtlarına sahip sanatçılardan en az görünür olana kadar bütün imge üreticileri ve arka planda işleyen o devasa veri setidir.

Anonim ve kolektif bir veri hafızasının algoritmik kolajı olan yapay zeka çıktıları karşısında temel ontolojik sorunsal; bu görüntülerin, sanatçının yıllara dayanan jestsel pratiği, bedensel eylemi ve anlık tinsel durumlarıyla inşa ettiği özgün sanatsal evrenini gerçekten temsil edip edemeyeceğidir. Bugün “Sanatçılar, yapay zekânın o tekinsiz cazibesine ve "yabancı" doğasına kapılmaktadırlar ve; aynı zamanda insana özgü en dokunulmaz kale sayılan "sanatsal yaratıcılık" alanının tartışıldığını görmektedirler.” (Stocker, Jandl, & Hirsch, 2021, s. 12).

Yapay zeka çıktılarının kendine özgü bir estetik fenomen oluşturduğu yadsınamaz bir gerçekliktir; ancak bu üretim sürecinde sanatçının istemler (prompt) yoluyla sunduğu referans veri (çapa), algoritmik insanın devasa parametreleri karşısında sınırlı bir belirleyiciliğe sahiptir. Sanatçının kendi tarihselliğinde gerçekleşen, bilişsel ve içkin sanat biçimlendirme ritmini yani biçimlendirme öğeleri üzerinden oluşması AI görsel yapıları tarafından yapılabilir mi? Bunu söylemek mümkün değildir. Sanatçının kendi “oluş” öyküsündeki tarihsel değişimindeki ve nesneye müdahale biçimini yeniden kurma girişimi bulunmamaktadır. Bu dünya verileri üzerinden eğitimi sağlanan ve birçok ananım imge arasından tetikleyici-çapa yardımı ile derlenip kolajlanmaktadır. Teknik olarak detaylandırılan ancak bu yüksek kaliteli işçiliğe rağmen teri planında herhangi bir “özgün niyet” bulunmayan, bütün ince işçiliğine rağmen sanatçının bağlamlarından kopuk, özgün üsluba sahip olmayan, cilalanmış bir etkide olduğunu öne sürmek mümkündür. Çizilen imgeler arasında kurulan espas ilişkileri, biçim iletişimleri biçimlerin uzayda yer alış formatları, kurma ve yapılandırma tavırlarının üzerinden eserin kendine ortaya koyması ve birçok geçmiş öğrenmeden ve duygulardan meydana gelen temel biçim üzerinden “hakikat” temsiline bir başkasını, bir evreni gösterme üzerinden izleyicinin hakikati dolayısıyla kendini anlamasını?

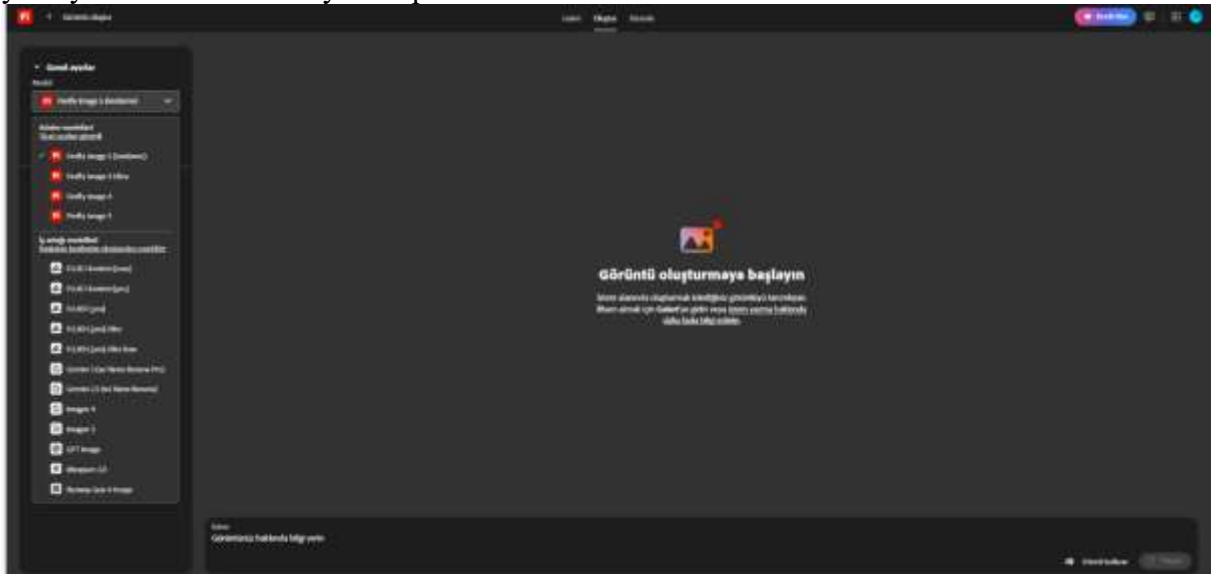
“Yapay öğrenmenin altında yatan ana teori istatistiğe dayanır;” (Alpaydın, 202.S. 35).

Yapay zeka tabanlı görsel üretimler; devasa veri setlerinin kategorizasyonu ve istatistiksel yeniden düzenlenmesine (rekonstrüksiyonuna) dayanan, insani kusurlardan arındırılarak sterilize edilmiş, ancak ontolojik hakikat değerinden yoksun ve mimesise (taklide) dayalı birer simülasyondan ibarettir denilebilir.

“Sanat ontolojisinin en temel sorusu olan “Bir sanat yapıtı ne tür bir varlıktır?” sorusudur. (İnam, 2012,s.60). Her zamana sanatın “neliğine⁹” ilişkin tartışma burada sözü edilen bir ontolojik statüde sanatsal evren içinde hangi “hakikate” gönderme yaptığı sorunludur. Ontolojik olarak diğer problem eserin kime ait olduğu problemedir. Hangi özne veya öznel tarafından yapılan bir süreç söz konudur? Ve şayet; karşımızdaki bu şey, gerçekten bir 'eser' olma iddiasında ise... ontolojik olarak, o donanımdan yazılıma, veriden mühendisine kadar; arka plandaki o görünmez yığının, hepsinin de bu varoluşta bir payı, bir izi vardır. İşte tam da bu çerçevede; salt metin-girdi, yani omutlarla, Yapay zeka çıktılarını doğrudan bir "sanat yapıtı" olarak konumlandırma gayreti, özünde ciddi bir niyet boşluğunu, belirgin bir ontolojik sakatlığı ve aidiyet meselesinde düğümlenen derin bir sorunu barındırır. Aksi halde yapılan şey, *poiesis* (yaratım) değil; gelişmiş bir simülasyondan ibarettir.

İstemlerin bütün karmaşıklığına ve detaycılığına rağmen, dizgesinde öncelikle sıralamanın önemi vurgulanmaktadır. Ve çıktı dizgesini etkileyen bir hiyerarşik dil söz konusudur bu nedenle toplam istem in her kelimesinin etki değeri aynı değildir.

Stil referans ise sanatçının renklerini ışıktandırması uygular ama ve dokularını ruh halini okuyamaz. Bu durum AI uygulamaların en büyük tartışmasıdır. Şöyle ki sanatçının psişik dünyasının var olduğu görsel yapılar eserde sadece “dijital veriler” olarak aynalanır ve bu yüzden psişik bir mahiyeti yoktur. Bu fotoğrafın icadı ve kullanılmasıyla ortaya çıkan bir duruma benziyor ve fotoğrafın ilk çıktığı zamanlar ki tartışmalarla benzeyen bazı yönleri var. Ressamlar, bu icat karşısında, fotoğrafların resimler gibi olmadığını söylemişlerdir. İşte ontolojik tartışma burada alevlenmektedir. Şu soru ile devam etmek yerindedir. Stil referansı ile aynalanan görüntüler acaba sanatçının bilinç edimlerini de aynalamak tamıdır? Buna hayır cevabı vermek yerindedir. Çünkü Walter Benjamin’ın (1892-1940) belirttiği gibi bu çoğaltılan fotoğraflar aurasını kaybetmiştir. Günümüzdeki AI, bu bakımdan farklı bir platformdan yansıyan estetik bir ifadeye sahiptir.

Ekran alıntısı: <https://www.adobe.com/tr/products/firefly>

⁹ Sanatın neliği, özü ve tanımı üzerine şekillenen tartışmalarda; yapay zeka çıktılarının ontolojik düzlemde nerede konumlandığı, gerçek bir sanat eseri olma statüsüne yahut insani bir temele işaret eden hangi "hakikate" karşılık geldiği meselesi, belirsizliğini ve sorunlu yapısını korumaktadır.

Bu makale sürecinde kullanılan en son model olan "Image Model 4 Ultra yüksek doğruluk, kusursuz detay özelliklerine bağlı bir modeldir. Model 3 e göre büyük bir değişimdir ve canlılara Ait biçimlerinin *render*, teknik bir “hesaplanmış çıktı” olarak çok başarılı sonuçlar vermektedir. Ancak bu final değil ve uygulama gelişmeye devam etmektedir.

Yazara ait görüntüler fotogerçekçi bir nitelik taşımaz; stil daha ziyade, orijinal yapıttaki dışavurumcu sürrealizm ekseninde dizgelenen bir biçim bağlamını kapsar. Bu soyut ve figüratif yaklaşım, Ultra 4 uygulamasındaki sonuçları da zorunlu çıktılara yönlendirmiştir. Öte yandan Ultra 4 ile entegre çalışan Image 4 ve Flux modelleri yüksek kalitede görseller üretirken; keskinlik ve yüksek çözünürlük sağlama adına boş pikselleri dolduran o yapısal mekanizma, sanatçıya ait olmayan birtakım detayları da mecburen görselin içine dahil eder.

5. Veri Analizi: Karşılaştırmalı Tablolar

5. 1. Adobe Firefly – FLUX 1. 1 uygulaması sonuçları

Sunulan karşılaştırmalı tablo, "metinsiz koşullama" (prompt: ". ") ve "yüksek stil referansı" (strength=10) gibi uç parametrelerin, yankılanamadığını göstermektedir.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2013, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – FLUX 1. 1 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – FLUX 1. 1 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2025, kâğıt üzerine akrilik 22x22 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – FLUX 1. 1 Ultra modeli ile, “. ” prompt’u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – FLUX 1. 1 Ultra modeli ile, “. ” prompt’u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – FLUX 1. 1 Ultra modeli ile, “. ” prompt’u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2025, kâğıt üzerine akrilik, 19 × 27 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – FLUX 1.1 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – FLUX 1.1 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Sol tarafta yer alan desenlerde iç içe geçen o girift formlar, biçimler ve amorf birtakım "oluş" halleri; taze ve akışkan bir gestalt (bütünlük) olarak dikkati çekmektedir. Bunlar tam olarak tamamlanmamış, ucu açık bırakılmış ve desen niteliğini hala devam ettiren, süregiden eylemlerdir. Konturlar üst üste gelmiş ve çizgiler artık katmanları birbirine ekleyerek ya da üst üste bindirerek yeni alanlar, derinlikli espaslar inşaa etmişlerdir. Sağdaki AI uygulama çıktılarına göre, soldaki stil örneklerini baz almadığını ve daha çok nokta verisine kaynaklı olarak, klişe yani gün batımı ve kadın imgesinin çokluğuyla o eğitilen görüntülerin çok zor eğitilen AI uygulamaların aynı şekilde çıktılar dada belirsiz kalarak klişeye yöneldiğini ve orijinal eseri baz almadan doğrudan üretim modeline geçtiğini görmekteyiz.

5. 2. Adobe Firefly – image 4 Ultra modeli uygulaması sonuçları

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2025, kâğıt üzerine akrilik 20x20 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

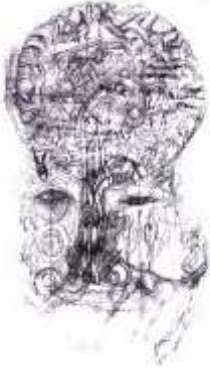

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2013, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2025, kâğıt üzerine akrilik 19 × 27 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 Ultra modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Üst tabloda soldaki eserler açıklandığından bu tablo yorumunda soldaki çalışmalar ayrıca açıklanmayacaktır.

Karşılaştırma tablosundaki görsellere için stili transferi maksimum ve (strength=10) seçilmiştir. Çıktı sonuçları AI uygulama modelinin insansı refleks gösterdiğini ve beredeyse her biçimi insani bir modele çevirdiğini göstermektedir. Analize göre, sol tarafta bulunan orijinal desenler sağ tarafta koşulsuz olarak insan bedenine dönüştürülmüştür. Bulunan her leke, imge ve çizgi

AI aracın insan bedeni ile ilişki kurduğu bir im olmuştur. Prompt boş bırakıldığında (.), AI "fabrika ayarı" neredeyse her seferinde "estetikleştirilmiş, genç, beyaz, Avrupai bir kadın" imgesine çıktı olarak oluşturmaktadır.

Bunun nedeni öğrenme kaynakları olmalıdır. Buna göre, internetteki görsellerin ağırlığı batı kaynaklıdır ve öğrenmede bu veriler kullanılmaktadır. Bu imgeler, istem çapası, tetiği ile sınırlanmadığında bir anda istatistiksel olarak en çok beğenilene, yayılanına kaymaktadır.

5. 3. Adobe Firefly – image 4 modeli uygulaması sonuçları

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 modeli ile, "." prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2025, kâğıt üzerine akrilik, 22x22 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 modeli ile, "." prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 modeli ile, "." prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2013, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2025, kâğıt üzerine akrilik 19 × 27 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 4 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Genişletilmiş karşılaştırma paneli, önceki analizde saptadığımız "ontolojik çatışmayı" çok daha radikal ve sert bir düzleme taşıyor. "Metinsiz koşullama" (prompt: ".") ve "maksimum stil transferi" (strength=10) parametreleri altında; makinenin inatla insan biçimci (antropomorfik) bir çıktı üretme refleksi gösterdiği ortadadır. Sağ sütundaki sonuçlar, belirsiz isteme rağmen doğrudan insan yüzüne veya bedenine evrilmiş durumda. Stil özelliğinin en baskın konumda olduğu bu senaryoda bile beliren insan formu; özgün çalışmayı ve o biricik dokuyu, ne yazık ki sadece bir "kaplama malzemesine" indiriyor. Örneğin; orjinal yapıtın rapido kalemle kurduğu o sıkışık, gerilimli, nefes aldirmayan ağ yapısı; AI çıktısında, standart bir 3D modelin üzerine giydirilmiş bir "karakalem filtresi" gibi durmaktadır. Samuray figüründe (1. görsel) veya oturan kadın figüründe görülen şey; orjinal yapıtın ontolojik tavrı değil, çizgi karakterinin "estetik bir kabuk" olarak ticari bir illüstrasyona dökülmesidir. Veri setindeki "insanlar tarafından oluşturulmuş bilinçaltı edimleri" burada ifşa olmuş mudur? İnternetteki görsel verinin devasa çoğunluğu "dijital portre sanatı" ve "kadın figürü" üzerine kurulu olduğu için; sistem serbest bırakıldığında (bir komutla kısıtlanmadığında), doğrudan bu baskın istatistiksel merkeze, o cazibe merkezine kaymaktadır. Bu tablo dizisi, esasen "Stil Referansı" teknolojisinin henüz ontolojik bir aktarım gücüne sahip olmadığını; yalnızca yüzeyde kalan, dekoratif bir mimesis (taklit) ürettiğini göstermektedir. AI, soldaki özgün yapıyı gerçekten "anlamak" ya da onunla aynı varoluş düzleminde buluşmak yerine, onu kendi ezberlediği o konforlu görsel evrene tercüme etmektedir; yani yapıtı alıp, istatistiksel olarak en güvenli, en çok tekrarlanmış, en "ortalama" imge havuzuna doğru çekmekte, orada yeniden kurgulamaktadır.

5 4. Adobe Firefly – image 3 modeli uygulaması sonuçları

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2025 kâğıt üzerine akrilik, 22x22 cm, sanatçının arşivi.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 3 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

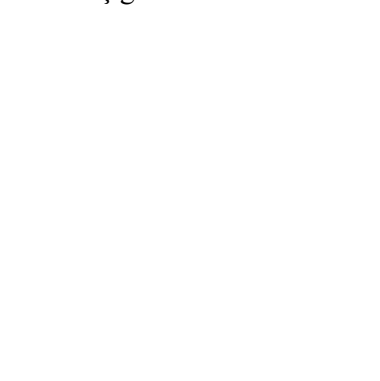
Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 3 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

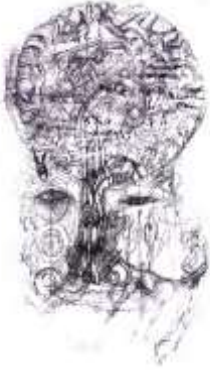

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 3 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 3 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 3 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2025, kâğıt üzerine akrilik, 19 × 27 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 3 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Özgün eser: Mustafa Cevat Atalay, İsimsiz (baş figürü), 2014, kâğıt üzerine tükenmez ve rapido kalem, 20x29 cm, sanatçının arşivi.

Yapay zekâ çıktısı: Adobe Firefly – image 3 modeli ile, ". " prompt'u ve soldaki özgün eserin stil referansı (strength = 10) kullanılarak üretilmiş görsel.

Tablolar bize somut haritalar oluşturmuştur. Adobe Firefly'ın Image 3 ve Image 4 modelleri arasındaki "yorum farkı" açık bir biçimde gözükmemektedir. Görseller modellere göre çok net olarak ayrımlanmış, gruplaşmıştır. Aynı özgün eserler kullanılmış olmasına rağmen, Image 3 Modeli (Daha eski/ham versiyon): Orjinal özgün eserindeki kaotik lekeleri ve çizgisel karmaşayı anlamlandırmakta zorlanıyor ve ortaya daha "hibrit", mimari ile organik olanın iç içe geçtiği, biraz daha tekinsiz formlar çıkarmıştır. Bazı desenleri mimari çizimler gibi çıktı

haline getirmiştir. Bu da 3 modelinden sonra ki modelin insansı üretim modeline benzememektedir.

Image 4 Ultra Modeli ; karmaşık, detaylı bir insansı modele çevirme noktasında oldukça başarılı ve her türlü çizgiyi hemen dahiyane bir portreye veya bedene dönüştürmektedir. Kadın, ve erkek figürlerin algoritmanın böyle yapılandığı veya veri havuzunun yükleri kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu modelin geliştikçe ve yenilendikçe özgün image ile arasındaki bağlantının koparak, imgeleri kendi istediği çıktılara zorlamasını sağlamaktadır.

Sonuç

Bu deney serisi, göstermiştir ki istem kullanılmadan AI tepkileri, Flux 1. 1, Firefly Image 4 Ultra uygulama çıktısı olarak makinenin kendi bilinçdışında biriken o “en çok görünürlüğe sahip merkez görselleri” tercih ederek çıktı oluşturmaktadır. Stok fotoğraf estetiği, en çok tüketilen kültürel kalıplar, ve sosyal medya görsellerinin etkili olduğu bir çıktı söz konusudur. Bu ise orijinal sanatçı eserlerinin üslubunu çoğunlukla dışlayan bir yüzey rejimi kurmaktadır. Ayrıca, Image 4 Ultra modelinin, eserin o orijinal ontolojik yapısını göz ardı ederek, steril, pürüzsüz, ticari,ve-veya dayatmacı bir görsele dönüştürmesi söz konusudur.

Modeller, yalnızca çok belirsiz bir komut aldıklarında dahi, eğitim verilerinde istatistiksel olarak baskın olan görsel türlere doğru kaymakta, veri setinin ağırlık merkezine geri çekilmektedir. Özellikle Flux 1. 1 ve Firefly Image 3’te İnsan figürü, kadın portresi yönünde belirgin bir varsayılan sapma, Firefly Image 4’te bu sapmanın kısmen dengelendiği; Firefly Image 4 Ultra’da ise görece daha heterojen ve çok katmanlı bir içerik evrenine doğru açılma eğilimi olduğu söylenebilir. Yapay zekâ tabanlı görsel üretim modelleri, eğitildikleri veri setlerine sızmış önyargıları ısrarla yinelemektedirler; veri seçimi ve kurucu niyeti sorgulamadan, tamamen yansız veya nesnel bir üretim sergilemekten uzaktır.

Geleceğin ressamı, fiziksel tuval ve boyayla çalışırken eşzamanlı olarak ekrandaki yapay zekâ destekli varyasyonları deneyimleyen bir "siborg sanatçı" kimliğine mi bürünecektir? Eğer bu gerçekleşirse; bu hibrit düzende metin/prompt merkezli üretim geri çekilecek; yerini görselin, jestsel izin, yapısal referansın ve sanatçının şahsi üslup/arşivinin hüküm sürdüğü yeni bir görsel üretim rejimi alacaktır.

Kaynakça

Alpaydın, E. (2020). *Yapay öğrenme: Yeni yapay zekâ*. Tellekt.

İnam, A. (Ed.). (2012). *Estetik ve sanat felsefesi*. Anadolu Üniversitesi.

Jiang, HH, Brown, L., Cheng, J., Khan, M., Gupta, A., Workman, D.,... ve Gebru, T. (2023, Ağustos). Yapay Zeka Sanatı ve Sanatçılar Üzerindeki Etkisi. *2023 AAAI/ACM Yapay Zeka, Etik ve Toplum Konferansı Bildirileri* (s. 363-374).

Stocker, G., Jandl, M., & Hirsch, A. J. (Eds.). (2021). *The practice of art and AI: European ARTificial Intelligence Lab*. Hatje Cantz.

Yapay Zeka ve Dijital Araç Kullanım Beyanı: "Bu çalışmanın hazırlık sürecinde, metnin dil bilgisi kontrolü aşamalarında yapay zeka tabanlı dil modellerinden (LLM) *yardımcı araç* olarak faydalanılmıştır. Çalışmadaki tüm bilimsel hipotezler, veri analizi, sanat eleştirileri ve nihai metin kurgusu tamamen yazara aittir."